

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Українська книговидавнича справа в Галичині (1919–1939 рр.): історичні умови, проблематика, внесок у національний рух» здобувачки ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

ПІРКО МАРІЇ ІВАНІВНИ

1. Актуальність теми дисертації

Відновлення і екстраполяція у сучасне суспільство знань про розвиток і збагачення української суспільно-політичної думки і культури в період боротьби за реалізацію державницьких устремлінь українського народу в XX столітті залишається важливим завданням національної історіографії. Вона покликана заповнити білі і чорні плями в освоєнні культурної спадщини українців, спростувати нагромаджені в результаті тривалого колоніального статусу українського народу в іншоетнічних й імперських державах, включити цю спадщину в національний і загальносвітовий обіг. Книговидавнича справа в першій половині XX століття залишалася головним важелем репрезентації національної спадщини, а також формування національної самосвідомості українців. Обставини склались таким чином, що, незважаючи на перебування частини західноукраїнських земель у складі відновленої 1918 р. Польської держави, а також існуючі в ній утиски і переслідування, саме в цій частині вдалося зберегти і примножити культурний спадок українства. Дослідження збереження, розвитку і примноження здобутків національної книговидавничої справи у західноукраїнських землях в період між двома світовими війнами є актуальним і затребуваним у суспільстві.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконувалося в рамках наукової теми кафедри історичного краєзнавства історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка: «Галичина наприкінці XIX – у першій половині XX ст.: суспільство, культура, історична пам'ять» (номер державної реєстрації 0115U003555).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому викладено авторський підхід до визначення критеріїв класифікації української книговидавничої справи в Галичині у міжвоєнний період, проаналізовано організаційні засади, ідеологічне спрямування, особливості

тематики книжкових видань та їх впливу на формування читацьких інтересів, рівень освіти і культури, формування національної свідомості українців в умовах бездержавності. Дисертантка комплексно дослідила і визначила, вплив правової бази міжвоєнної Польщі на український національно-культурний рух, передусім на книговидавничу справу, простежила динаміку українського книговидання в Галичині у 20–30-ті рр. ХХ ст. Такий підхід дав можливість Марії Пірко прослідкувати організаційні засади створення і діяльності видавничих осередків, шляхи розповсюдження книг їхні жанри і тематику, а також з'ясувати внесок друкованої продукції на культурно-просвітне, етичне й естетичне виховання українського населення Галичини. Здобувачка обґрунтувала висновок згідно якого – галицька інтелігенція, поза державною підтримкою, творила книжкову культуру на громадських та приватних засадах, окреслила її національні завдання та обов'язки, пов'язані з національно-визвольним рухом.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать автору і є його науковим доробком.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Одержані результати є науково обґрунтованими і достовірними, оскільки повністю підтверджуються багатим джерельним матеріалом і сучасними методами досліджень. Наукові здобутки дисертаційного дослідження багаторазово апробовано у вигляді доповідей на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, в тому числі у наукових виданнях іноземних держав.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертації вперше в українській історичній науці:

- виявлено, опрацьовано та введено до наукового обігу значний масив документальних джерел, які стосуються невідомих або малодосліджених фактів з розвитку видавничої справи українців Галичини у міжвоєнний період;
- ґрунтовно проаналізовано вплив правової бази міжвоєнної Польщі щодо українського національно-культурного руху, передусім книговидавничої справи;
- простежено динаміку українського книговидання в Галичині у 20–30-ті рр. ХХ ст.;

- досліджено видавничу кооперацію, як одну з організаційних форм національного руху, та засіб реалізації інтелектуальних потреб українців;
- проведено комплексне дослідження тематики української книжки в умовах державної політики міжвоєнної Польщі;
- з'ясовано внесок українського друкованого слова у боротьбі за реалізацію просвітньої ідеї і втілення у життя національних прагнень українців;

уточнено:

- характер українсько-польських відносин на ниві книговидавництва;
- організаційні засади створення і діяльності видавничих осередків, кількість друкованих неперіодичних видань, шляхи книгорозповсюдження, зацікавленість читачів окремими жанрами і тематикою;
- біографічні деталі життя і творчості українських авторів та видавців; набули подальшого розвитку твердження:
- українська книговидавнича справа як чинник культурного поступу й національного руху українців;
- книжкова культура як чинник модернізації галицького суспільства.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

- 1) Пірко М. Культурно-просвітницька місія “Української Бібліотеки” Івана Тиктора в національному та ідеологічному просторі українців. *Схід*. 2017. (№ 2). С. 44–52.
- 2) Пірко М. Ретроспектива українського книговидавництва у міжвоєнній Галичині (за матеріалами літературно-наукового журналу “Дзвони”). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2017. Спецвипуск. С. 541–556.
- 3) Пірко М. Історична проза як засіб ідеологічного впливу на світогляд українців в міжвоєнний період (на основі книжок “Бібліотеки для всіх «Ряст»”). *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2018. Вип. 18. С. 192–206.
- 4) Пірко М., Середяк А. Видавничий діалог з українським суспільством в умовах польської влади (на прикладі видань Івана Тиктора та товариства “Просвіта”). *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2018–2019. Вип. 19–20. С. 404–423. (Особистий внесок автора: аналіз тематики видань концерну І. Тиктора “Українська Преса” та її орієнтованість на читацькі інтереси, висвітлення напрямів співпраці з товариством “Просвіта”).
- 5) Пірко М. Видавничі проекти Державного Секретаріату ЗУНР. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2018. Вип. 31. С. 79–87.
- 6) Пірко М. Іван Франко у видавничій практиці “Просвіти” й НТШ у міжвоєнний період. *Історична пам'ять*. 2019. № 2 (41). С. 40–49.

6.2. Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав:

7) Пірко М. Українсько-польський видавничий діалог у міжвоєнний період. *Spheres of Culture*. Люблін, Польща. Vol. XVIII. 2019. S. 231–241.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1) Пірко М. Читацький інтерес галицької інтелігенції (на матеріалах архіву Івана Калиновича). *Гуманітарний корпус: збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії*. 2018. Вип. 18. С. 84–88.

2) Пірко М. Українська книга у міжвоєнний період: Іван Тиктор та його “Бібліотеки”. Збірник тез наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції “*Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників суспільних наук*”. Київ, 2019. С. 18–22.

3) Пірко М., Якимович Б. Західноукраїнська Шевченкіяна міжвоєнного періоду: студії з бібліологічного краєзнавства (1918–1940). Доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції “*Видавничий рух в Україні: середовища, артефакти*”. Львів, 2019. С. 120–122. (Особистий внесок автора: аналіз книжкових перевидань творів Т. Шевченка міжвоєнного двадцятиліття на західноукраїнських землях).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані результати розширюють, доповнюють і поглиблюють сучасні наукові знання щодо форм та інструментів формування української національної думки й суспільної свідомості в несприятливий період розвитку національного руху і державотворчих процесів у ХХ ст. Вони можуть бути застосовані передусім в сучасній історичній науці, а також соціогуманітарних дослідженнях з вивчення індивідуальної і колективної свідомості, комунікативних взаємодій, а також використовуватися у лекційних курсах з новітньої історії України, історії видавничої справи, при підготовці узагальнювальних праць з історії та культури України, наукових студій, підручників, довідкової літератури, а також викладання спеціальних курсів з історії України, краєзнавства, книгознавства для студентів гуманітарних факультетів закладів вищої освіти України.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що нагромаджені фактичні матеріали, спосіб їх узагальнення, висновки роботи дозволяють отримати нову і не викривлену політичними чи ідеологічними

нашаруваннями картину організації, розвитку і поширення українського друкованого слова в умовах обмежень і утисків з боку ненаціональної держави. Вони можуть використовуватись викладачами-гуманітаріями вищих навчальних закладів, вчителями гуманітарних циклів середньої школи, журналістами ЗМІ.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертацію заслухано та обговорено на фаховому семінарі кафедри історичного краєзнавства історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 5 від 16 грудня 2020 року). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

В цілому дисертаційна робота Пірко Марії Іванівни «Українська книговидавнича справа в Галичині (1919–1939 рр.): історичні умови, проблематика, внесок у національний рух» є завершеною науковою працею в межах поставлених завдань, у якій науково обґрунтовано теоретичні положення, організаційні засади, ідеологічні орієнтири, культурно-просвітню діяльність і тематику видань українських видавничих організацій в Галичині у міжвоєнний період, з'ясовано внесок книжкової продукції в освітнє та культурне виховання української нації в умовах бездержавності.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Українська книговидавнича справа в Галичині (1919–1939 рр.): історичні умови, проблематика, внесок у національний рух» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167).

2. Дисертація відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»).

3. Наукові праці Пірко М.І., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають п. 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

4. Дисертація «Українська книговидавнича справа в Галичині (1919–1939 рр.): історичні умови, проблематика, внесок у національний рух» Пірко Марії Іванівни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії Центральної
та Східної Європи

Зашкільняк Л.О.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історичного краєзнавства

Генега Р.Я.

18 грудня 2020 р.

Підписи проф. Зашкільняка Л.О. та доц. Генеги Р.Я. засвідчую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Грабовецька О.С.